

ارایه مدل «ورزش برای همه» در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران: یک مطالعه کیفی

جواد طاهرزاده نوش‌آبادی^۱، رسول نظری^۲، جمشید همتی^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: عوامل استرس‌زای دوره دانشجویی می‌تواند اثرات منفی بر سلامت و کیفیت زندگی دانشجویان داشته باشد. بنابراین، توجه به این عوامل و پیامدهای آن و اتخاذ راهکارهای مناسب برای رهایی از آن، از اهمیت خاصی برخوردار است. دسترسی به تسهیلات ورزش همگانی، عامل مهمی در گذران اوقات فراغت دانشجویان است و نقشی اساسی در سلامت جسمانی و روانی دانشجویان دارد و در نتیجه، بهبود کیفیت زندگی آن‌ها را به دنبال خواهد داشت. پژوهش حاضر با هدف ارایه مدل ورزش همگانی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور انجام شد.

مواد و روش‌ها: این مطالعه در چارچوب رویکرد کیفی و با به کارگیری روش تحقیق داده‌بنیاد انجام گرفت. شرکت‌کنندگان تحقیق را متخصصان و صاحب‌نظران مدیریت ورزشی، پیشکسوتان ورزشی و اعضای هیأت علمی دانشگاه تشکیل دادند که به صورت نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی جهت مصاحبه نیمه ساختار یافته انتخاب شدند و مصاحبه‌ها تا مرحله اشباع نظری ادامه یافت. داده‌ها به طور هم‌زمان با جمع‌آوری اطلاعات و با استفاده از روش Strauss و Corbin تجزیه و تحلیل گردید. اعتبار یافته‌ها به کمک روش‌های تطبیق توسط اعضا، بررسی همکار و مصاحبه‌های آزمایشی تعیین شد.

یافته‌ها: نتایج دربرگیرنده ۴۵ گزاره مفهومی اولیه با ۱۴ مقوله و ۴۱ مفهوم در قالب ابعاد شش‌گانه مدل پارادایمی بود. مدل شامل شرایط علی (۱ مقوله)، پدیده اصلی (۱ مقوله)، راهبرد (۲ مقوله)، شرایط زمینه‌ای (۵ مقوله)، شرایط محیطی (۴ مقوله) و پیامد (۱ مقوله) بود که الگوی ورزش همگانی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران را تشکیل داد.

نتیجه‌گیری: پیامدهای به دست آمده از مدل نشان داد که بهبود نگرش و آگاهی، افزایش انگیزه و علاقه و افزایش نشاط و شادابی، افزایش میزان مشارکت در ورزش همگانی و در نهایت، سلامت و تندرستی دانشجویان را به ارمغان می‌آورد.

کلید واژه‌ها: داده‌بنیاد؛ دانشجوی؛ سلامت؛ ورزش همگانی

ارجاع: طاهرزاده نوش‌آبادی جواد، نظری رسول، همتی جمشید. ارایه مدل «ورزش برای همه» در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران: یک مطالعه کیفی. پژوهش در علوم توانبخشی ۱۳۹۹؛ ۱۶: ۶۶-۵۹.

تاریخ چاپ: ۱۳۹۹/۲/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۱/۱۵

(۵، ۴، ۲). سال‌های دانشگاه، سال‌های بحرانی سلامت محسوب می‌گردد؛ چرا که دانشجویان به طور فزاینده، در سبک زندگی خود و اقدامات بهداشتی مستقل عمل می‌کنند (۶). برای خوب آموختن و دانستن، نیاز به عوامل مختلفی در دانشگاه‌ها است. یکی از این عوامل که نقش خود را در ایجاد و ارتقای سلامت ذهن، روان و جسم افراد جامعه به اثبات رسانده است، پرداختن به ورزش می‌باشد (۷). بخش عمده‌ای از ورزش که با سلامتی و نشاط جامعه ارتباط نزدیک دارد، ورزش همگانی یا ورزش برای همه است (۸). ورزش همگانی، فرصت‌هایی جهت مشارکت در فعالیت‌های ورزشی، بدون هیچگونه محدودیت ناشی از وضعیت اجتماعی، نژادی و معلولیت را در اوقات فراغت افراد

مقدمه

رفتارهای سالم در برگیرنده حوزه‌های متنوعی از فعالیت‌های بدنی، مسؤولیت‌های بهداشتی، رشد معنوی، تغذیه، مدیریت استرس و روابط بین‌شخصی است (۱). سازمان بهداشت جهانی در گزارش خود با عنوان «دهه دوم زندگی: بهبود سلامت و رشد و تکامل در نوجوانی»، بر اهمیت رفتارهای سالم در این دوره سنی تأکید می‌کند (۳، ۲). در این میان، دوره دانشجویی مرحله مهمی جهت اتخاذ عادات و رفتارهای پایدار سلامتی تلقی می‌گردد (۲). مطالعات زیادی نشان داده‌اند که سن دانشگاه یک مرحله پویا، گذرا و حساس است که در آن تغییرات رشد شناختی، جسمی، اجتماعی و عاطفی رخ می‌دهد

- ۱- دانشجوی دکتری تخصصی مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران
 - ۲- دانشیار، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران
 - ۳- استادیار، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد بهبهان، دانشگاه آزاد اسلامی، خوزستان، ایران
- نویسنده مسؤول:** رسول نظری؛ دانشیار، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

Email: nazirrasool@yahoo.com

عوامل مؤثر بر مشارکت در فعالیت‌های ورزشی داشته و فقط موفق به شناسایی برخی از این عوامل شده‌اند. با توجه به خلأهای موجود در مطالعه، پژوهشگر در نظر داشت تا از طریق مصاحبه با افراد صاحب‌نظر، عوامل مؤثر بر مشارکت دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در فعالیت‌های ورزش همگانی را بر اساس نظریه داده‌بنیاد و در قالب پارادایمی از عوامل علی، محوری، مداخله‌گر، زمینه، راهبردی و پیامدها طراحی و تبیین نماید.

مواد و روش‌ها

این تحقیق از نوع کیفی بود و با رویکرد استقرایی انجام شد. پژوهش از نظر جهت‌گیری، به دلیل این که به دنبال شناسایی و تبیین ابعاد ورزش همگانی در دانشگاه‌های علوم پزشکی بود، بنیادی و از آن‌جا که درک عمیقی از موضوع وجود نداشت، به لحاظ ماهیت، اکتشافی بود. از آن‌جا که مطالعه حاضر بر شکل‌دهی چارچوب مفهومی یا تدوین تئوری، تأکید و نیاز به آشکارسازی دانش ضمنی خبرگان در این حوزه داشت، از استراتژی «نظریه داده‌بنیاد» استفاده نمود. به عبارت دیگر، نیل به این هدف نیازمند فئونی است که به کمک آن بتوان داده‌های جمع‌آوری شده را سازماندهی، تنظیم و تحلیل کرد و به ارایه نظریه مبتنی بر واقعیت دست یافت. این نوع نظریه، نظریه داده‌بنیاد نامیده می‌شود (۲۰). نمونه‌گیری تحقیق مطابق با روش‌های کیفی، به صورت هدفمند بود. مشارکت‌کنندگان بر اساس روش گلوله برفی (Snow ball) انتخاب شدند و متشکل از متخصصان و صاحب‌نظران مدیریت ورزشی، پیشکسوتان ورزشی، اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی و غیر پزشکی بودند. پس از بیان اهداف، تمام شرکت‌کنندگان با رضایت آگاهانه در پژوهش شرکت کردند و به آن‌ها اطمینان داده شد که در هنگام انتشار نتایج، کلیه اطلاعات فردی محرمانه باقی خواهد ماند و بر خروج آزادانه در هر مرحله از مطالعه به دلیل عدم تمایل به ادامه همکاری تأکید گردید. ابزار مورد استفاده، مصاحبه‌های عمیق و اکتشافی بود. تمام مصاحبه‌ها توسط محققان انجام گرفت و در ادامه، محتوای مصاحبه کلمه به کلمه دست‌نویس و پیاده‌سازی شد. تحلیل داده‌ها بر اساس روش پیشنهادی Strauss و Corbin (۲۲، ۲۱)، بعد از اولین مصاحبه انجام شد و منجر به تولید مفاهیم و ایجاد سؤالات جدید و در نتیجه، کسب اطلاعات بیشتر گردید. این فرایند به صورت چرخه‌ای و تا نقطه اشباع داده‌ها ادامه یافت. لازم به ذکر است که اشباع نظری پس از مصاحبه با ۱۵ نفر حاصل شد، اما جهت اطمینان بیشتر، ۵ مصاحبه دیگر نیز انجام گرفت. فرایند تحلیل شامل سه نوع کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی (۲۳) بود.

یافته‌ها

در جدول ۱، اطلاعات دموگرافیک مصاحبه‌شوندگان پژوهش حاضر ارایه شده است. مدرک تحصیلی همه مشارکت‌کنندگان دکتری تخصصی بود. نتایج تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه، ارایه مدل پارادایمی توسعه ورزش همگانی دانشگاه‌های علوم پزشکی متشکل از ۱۴ مقوله و ۴۱ مفهوم در قالب ابعاد شش‌گانه شامل موجبات علی (۱ مقوله)، پدیده اصلی (افزایش مشارکت دانشجویان)، راهبردی (۲ مقوله)، ویژگی‌های زمینه‌ای (۵ مقوله)، شرایط محیطی (۴ مقوله) و پیامد (۱ مقوله) بود. مراحل تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها در ادامه آمده است.

فراهم می‌کند. به عبارت دیگر، همه افراد باید از ورزش کردن بهره‌مند و ورزش، حق همه افراد است (۹).

شواهد متعددی وجود دارد که انجام فعالیت ورزشی منظم، منجر به افزایش کیفیت زندگی دانشجویان، به عنوان اصلی‌ترین سرمایه ملی و منبع جوشان رشد و توسعه اجتماعی و اقتصادی می‌شود (۱۰). فعالیت ورزشی، از مؤلفه‌های مؤثر ابعاد مختلف زندگی محسوب می‌شود و توجه به این مسأله، در سلامت روانی و جسمانی دانشجویان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد (۱۱). نتایج مطالعات در ایران حاکی از آن است که تنها ۱۱ درصد دانشجویان در فعالیت ورزشی مشارکت دارند (۱۲) و حدود ۳۱ درصد آن‌ها اصلاً ورزش نمی‌کنند (۱۳). به نظر می‌رسد در جامعه دانشگاهی ایران و به ویژه در میان دانشجویان، تمایل نداشتن به ورزش، به مسأله فراگیری تبدیل شده است. نتایج تحقیقاتی در مورد شیوع اختلال روان در دانشجویان نشان داده است که این میزان در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان ۴۴/۶ درصد (۱۴)، در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جهرم ۷۳/۹ درصد، در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل ۲۲/۷ درصد (۱۵) و در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اراک، ۶۷/۹ درصد می‌باشد (۱۶). مهدیزاده و اندام در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که فقدان حمایت اجتماعی و سازمانی مدیریتی، بیشترین تأثیر را در تبیین موانع مشارکت ورزشی جامعه دانشگاهی دارد (۱۷). نتایج برخی مطالعات نشان می‌دهد که دانشجویان رشته پزشکی فعالیت بدنی کمی دارند و فعالیت بدنی توصیه شده را اجرا نمی‌کنند. انصاری در بررسی سبک زندگی (بی‌تحرک) دانشجویان پزشکی و غیر پزشکی در مالزی نتیجه‌گیری کرد که دانشجویان رشته پزشکی (۴۹ درصد) بیش از دانشجویان غیر پزشکی (۳۵ درصد) بی‌تحرک هستند (۱۹، ۱۸). بدون تردید پی‌ریزی یک جامعه سالم، در گرو سلامت روانی و جسمی اعضای جامعه و مرهون تلاش نیروهای انسانی سالم، کارآمد و فکور است. در همین راستا، سلامت قشر آینده‌ساز کشور برای ایفای نقش‌های فردی، علمی و اجتماعی حایز اهمیت است و انجام فعالیت‌های ورزشی در کنار کسب علم می‌تواند در یادگیری آنان تأثیر قابل توجهی داشته باشد. بررسی دقیق ابعاد و متغیرهای مربوط به مشارکت دانشجویان در راستای اشاعه مشارکت در فعالیت‌های ورزش همگانی، چه از نظر ارتقای سطح سلامتی و افزایش سلامت اجتماعی و چه از منظر فرهنگ‌سازی و بسترسازی برای افزایش مشارکت کلی در سطح جامعه، امری ضروری به نظر می‌رسد. بر این اساس، لازم است که راهکارهای توسعه ورزش همگانی در دانشگاه‌ها از دیدگاه افرادی که به نحوی با ورزش سر و کار دارند، ارایه شود و برای بهبود و توسعه آن به کار گرفته شود.

اگر دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور منادیان سلامت نامیده شوند، باید بر توسعه ورزش همگانی این دانشگاه‌ها اهتمام ویژه‌ای شود تا در نهایت این افراد سلامت، تحرک و پویایی را به میان جامعه انتقال دهند، اما مطالعات حاکی از آن است که بیش از نیمی از دانشجویان علوم پزشکی به دلیل مشغله برنامه دانشگاهی، به لحاظ جسمانی غیر فعال هستند (۱۸). بنابراین، لازم است به تحقیقات مربوط به مشارکت دانشجویان علوم پزشکی در فعالیت‌های ورزش همگانی بیشتر و عمیق‌تر توجه گردد؛ بدین صورت که با استفاده از روش کیفی، می‌توان با نگاه ژرف‌تر، به شناسایی ظرفیت‌ها و عوامل تأثیرگذار پرداخت و ضمن شناسایی عوامل زیربنایی یک پدیده، ماهیت خاصی به موضوع داد. پژوهش‌های موجود به روش کمی، سعی در شناسایی

جدول ۱. اطلاعات دموگرافیک مصاحبه شوندهگان

جنسیت	سن (سال)	سابقه (سال)	تخصص
مرد	۵۵	۲۰	مدیریت ورزشی
مرد	۴۹	۱۲	مدیریت ورزشی
مرد	۴۱	۱۴	فیزیولوژی ورزشی
مرد	۴۶	۱۹	مدیریت ورزشی
مرد	۴۵	۱۴	مدیریت ورزشی
زن	۴۳	۱۶	مدیریت ورزشی
مرد	۵۰	۱۴	یادگیری حرکتی
مرد	۴۵	۱۵	مدیریت ورزشی
مرد	۵۸	۱۸	مدیریت ورزشی
مرد	۵۲	۱۳	مدیریت ورزشی
مرد	۵۰	۱۶	مدیریت ورزشی
مرد	۳۹	۱۰	یادگیری حرکتی
مرد	۴۷	۱۲	فیزیولوژی ورزشی
مرد	۶۰	۲۴	مدیریت ورزشی
مرد	۵۶	۱۵	مدیریت ورزشی
مرد	۳۶	۵	مدیریت ورزشی
مرد	۳۷	۱۰	مدیریت ورزشی
مرد	۴۷	۲۰	مدیریت ورزشی
مرد	۴۷	۱۶	مدیریت ورزشی
مرد	۴۲	۱۵	مدیریت استراتژیک ورزشی

خود می‌گیرد که یکپارچه‌سازی و پالایش مقوله‌ها صورت گیرد و مقوله‌ها به یکدیگر پیوسته و طرح نظری بزرگ‌تری را شکل دهند (۲۲).

جدول ۳. نمونه مقوله‌های شناسایی شده در کدگذاری محوری

مقوله	مفاهیم	کدهای باز
محیط	عوامل	رواج زندگی غیر فعال افراد جامعه
فرهنگی	اجتماعی	میزان مشارکت پایین زنان جامعه در ورزش
اجتماعی		پایین بودن امنیت در شهرها
		افزایش نرخ اعتیاد در جامعه
	عوامل	نهادینه نشدن ورزش در جامعه
	فرهنگی	محدودیت‌های فرهنگی زنان
محیط	عدم ثبات	نرخ تورم و گرانی
اقتصادی	اقتصادی	نوسانات و تغییرات قیمت ارز در بازار
		تحریم اقتصادی
		عدم توجه به خصوصی‌سازی در ورزش
	خطر	سود کم ورزش نسبت به سایر فعالیت‌ها
	اقتصادی در	عدم تمایل شرکت‌ها در حمایت از ورزش
	ورزش	دانشجویی
		نبود یارانه ورزشی
محیط	سیاست‌های	نامشخص بودن سیاست‌های توسعه ورزش
سیاسی	مبهم	دانشجویی
		فقدان نگاه جامع به ورزش دانشجویی
	نظام	عزل و نصب‌های سیاسی
	سیاسی	نگاه سیاسی سیاستمداران به ورزش

در یکپارچه‌سازی، مقوله‌ها حول یک مفهوم که قدرت توضیح دهندگی دارد، مرتب می‌شوند (۲۱). از چندین تکنیک می‌توان برای یکپارچه‌سازی مقوله‌ها استفاده کرد که شامل «نوشتن سیر داستان، استفاده از نمودار، مرتب و مرور کردن یادداشت‌ها و استفاده از برنامه‌های کامپیوتری» است (۲۲). در پژوهش حاضر، محقق در کدگذاری انتخابی با یکپارچه‌سازی مقوله‌های کشف شده از تمام مصاحبه‌ها، مقوله‌های اصلی و فرعی را شناسایی نمود و با بهره بردن از تکنیک نوشتن خط سیر داستان، به تدوین نظریه پرداخت. مدل مفهومی استخراج شده در مطالعه حاضر، مدل ورزش همگانی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور را نشان داد که مبتنی بر یافته‌های تحقیق به دست آمد. در ادامه، مدل مفهومی پژوهش حاضر در شکل ۱ ارائه شد.

کدگذاری باز: در پژوهش حاضر، مصاحبه‌های انجام شده پس از پیاده‌سازی،

سطر به سطر بررسی و پاراگراف‌بندی و هر یک در جدولی لیست شد. سپس مفاهیم استخراج شده، ثبت گردید و روند کدگذاری باز انجام گرفت و در نهایت، ۴۵۰ کد باز از تجزیه و تحلیل ۲۰ مصاحبه پیاده‌سازی شده استخراج گردید. در جدول ۲ گزیده‌ای از فرایند کدگذاری باز برای نمونه ارائه شده است.

کدگذاری محوری: در مرحله کدگذاری محوری، با بررسی دقیق

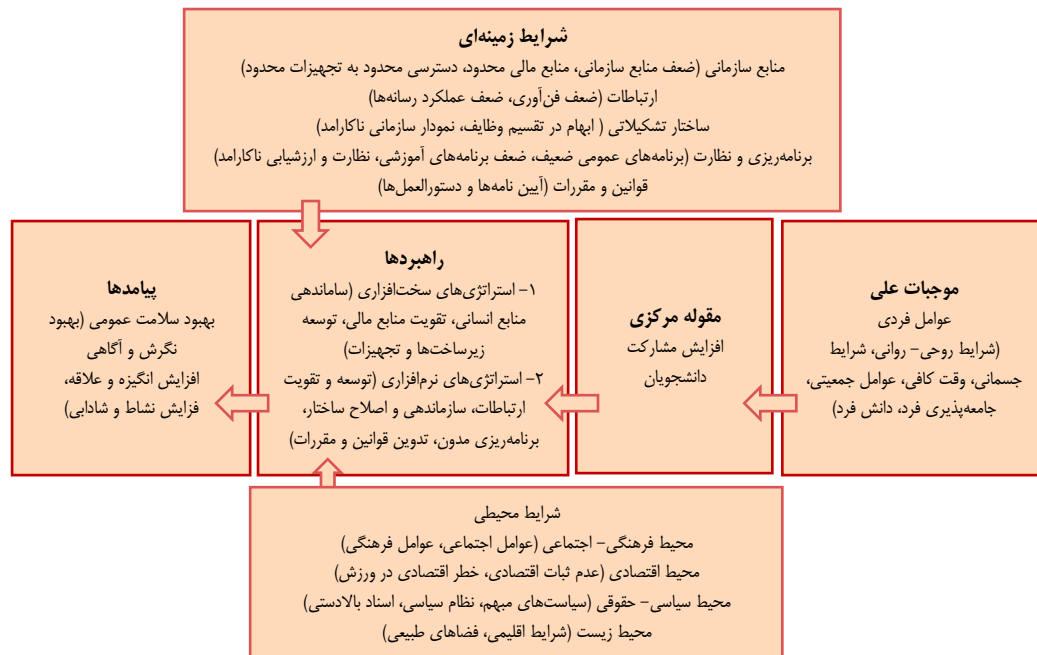
مقوله‌های شناسایی شده و شباهت‌ها و تفاوت‌ها، مقوله‌های کشف شده تحت مقوله‌های اصلی قرار گرفت. در مطالعه حاضر، در مرحله کدگذاری محوری، ۴۱ مفهوم و ۱۴ مقوله شناسایی گردید. نمونه‌ای از کدگذاری محوری در جدول ۳ ارائه شده است.

کدگذاری انتخابی: پس از این که تمامی داده‌ها کدگذاری باز و محوری

شد، نوبت به گروه‌بندی آن‌ها رسید. زمانی یافته‌های تحقیق شکل نظریه به

جدول ۲. نمونه‌ای از مفاهیم استخراج شده و کدهای باز

ردیف	مفاهیم استخراج شده	کدهای باز
PA1	شهرهای ما از امنیت پایینی جهت انجام فعالیت‌های ورزشی برخوردار هستند.	پایین بودن ایمنی شهری
PA2	نرخ اعتیاد به مواد مخدر سنتی و صنعتی در کشور ما افزایش یافته است.	افزایش نرخ اعتیاد در جامعه
PA3	یکی از عوامل عدم توسعه ورزش همگانی در دانشگاه علوم پزشکی، نبود نیروی متخصص ورزش همگانی است.	فقدان نیروهای متخصص
PA4	بانک جامع اطلاعات اعضای هیأت علمی و کارکنان تربیت بدنی دانشگاه علوم پزشکی جهت بهره‌گیری از تخصص آن‌ها وجود ندارد.	فقدان بانک جامع اطلاعات منابع انسانی تربیت بدنی
PA5	گسترش جشنواره‌های مختلف ورزش همگانی به شکل ساختار یافته و با هدف سلامتی پیشنهاد می‌گردد.	برگزاری جشنواره‌های سازمان یافته ورزش همگانی
PA6	در این راستا ما هم برنامه‌های آموزشی جهت دانش‌افزایی قشر دانشگاهی نداشته‌ایم.	عدم برگزاری دوره‌های آموزشی در حوزه ورزش همگانی

شکل ۱. مدل پارادایمی ورزش همگانی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور

دانشگاه‌های دولتی ایران، دریافتند که سطح رفتاری شامل متغیرهایی در زمینه شناخت، آگاهی، نگرش و رفتار است که تأثیر معنی‌داری بر توسعه ورزش همگانی دانشگاه‌های دولتی ایران دارد و سبب مشارکت بیشتر دانشجویان در فعالیت‌های ورزش همگانی می‌شود (۲۵).

پدیده محوری در این مدل، افزایش میزان مشارکت دانشجویان علوم پزشکی در فعالیت‌های ورزش همگانی دانشگاه بود و سایر مقوله‌ها بر مبنای مدل پارادایمی حول آن سازماندهی گردید. مدل مطالعه حاکی از آن است که منابع انسانی، مادی و مالی، تبیین‌کننده منابع سازمانی دانشگاه‌های علوم پزشکی جهت توسعه ورزش همگانی و در نتیجه، افزایش مشارکت دانشجویان در این دانشگاه‌ها است. بر اساس مدل ارائه شده، تربیت بدنی و اداره توسعه ورزش‌های همگانی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، با ضعف منابع انسانی در حوزه ورزش همگانی روبه‌رو هستند. نیروی انسانی متخصص و کارآمد، مهم‌ترین سرمایه هر سازمان و جامعه‌ای محسوب می‌گردد (۲۶). منابع انسانی در بخش ورزش همگانی شامل مدیران، کارکنان، مربیان و نیروهای داوطلبی است که می‌توانند نقش مهمی در ارتقا و توسعه ورزش همگانی در دانشگاه و در نهایت، نهادینه شدن آن در کشور ایفا نمایند. آسفی و اسدی دستجردی، منابع انسانی را به عنوان یکی از عوامل نهادینه کردن ورزش همگانی در کنار سایر عوامل معرفی کردند (۷). شعبانی و همکاران نیز گزارش کردند که مهم‌ترین نقطه ضعف ورزش همگانی کشور، عدم به کارگیری نیروهای انسانی متخصص و کارشناس است (۳۷) که با نتایج تحقیق حاضر همخوانی داشت. دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور نیز مانند سایر نهادها و ارگان‌ها، در حوزه ورزش همگانی با ضعف نیروی انسانی متخصص مواجه می‌باشند و در این راستا، باید تخصص‌گرایی و شایسته‌گزینی، استفاده از متخصصان ورزشی و نیروهای داوطلب را مد نظر قرار دهند.

طبق مدل پژوهش، یکی از عوامل مؤثر بر توسعه ورزش همگانی

بر اساس مدل Strauss و Corbin (۲۲)، اگر الگوی کدگذاری را از راست به چپ نگاه کنیم، شرایط علی بر پدیده محوری اثر می‌گذارند، پدیده محوری و شرایط زمینه و مداخله‌گر بر رابدها تأثیر دارند و رابدها بر پیامدها اثر می‌گذارند.

بحث

در پژوهش حاضر، مدلی برای توسعه ورزش همگانی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور ارائه شد. بر اساس نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها و ادبیات نظری و مصاحبه‌ها، اقدام به استخراج و طراحی این مدل شد. بر پایه این مدل، می‌توان فرایند ورزش همگانی دانشجویی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور را تجزیه و تحلیل نمود و به نوعی دسته‌بندی جدیدی دست یافت که مبتنی بر نظرات نخبگان ورزش همگانی کشور است. بنابراین، مدل تحقیق یک چارچوب مناسب و بومی برای مطالعات در این حوزه می‌باشد و به نظر می‌رسد می‌تواند مقدمه‌ای به منظور همگانی شدن ورزش در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی، مبنای عمل قرار گیرد و به یک شناخت جامع بر پایه شناسایی عوامل مؤثر بر ورزش همگانی و چگونگی تعامل با یکدیگر پدید آورد.

در این مدل، عوامل مؤثر و تأثیرگذار بر توسعه ورزش در دانشگاه‌های کشور تعیین گردید که شامل «عوامل علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، رابدها و پیامدها» بود. در بخش عوامل علی، مواردی از داده‌ها استخراج شد که بر پدیده محوری پژوهش تأثیر داشت که از آن جمله می‌توان به دانش فرد، شرایط روحی- روانی، شرایط جسمانی، وقت کافی، عوامل جمعیتی و جامعه‌پذیری فرد اشاره نمود. پوررنجبور و همکاران در مطالعه‌ای، بر نقش مطلوب عوامل تسهیل‌کننده (فردی، روانی و...) بر میزان مشارکت در فعالیت‌های ورزشی دانشجویان علوم پزشکی کرمان تأکید داشتند (۲۴) که با نتایج تحقیق حاضر همسو می‌باشد. همچنین، حفظ‌اللسان و یداله‌زاده در مدل پژوهش خود در خصوص ورزش همگانی

به برنامه‌ریزی را در تربیت بدنی دانشگاه برجسته می‌نماید. در این زمینه، نتایج پژوهش‌ها نشان داده است که یکی از دلایل رکود و عدم پیشرفت ورزش در دانشگاه و همچنین، عدم تمایل دانشجویان به مشارکت در فعالیت‌های ورزشی به هنگام فراغت، توجه ناکافی در برنامه‌ریزی ورزشی دانشگاه و کیفیت نامطلوب برنامه‌های ورزشی است. آصفی و اسدی دستچندی با انجام مطالعه‌ای به این نتیجه دست یافتند که عدم سیاست‌گذاری و هدایت راهبردی منسجم و صحیح، فقدان چشم‌انداز صحیح و اهداف بلندمدت مناسب و نبود برنامه‌های سالانه و عملیاتی مناسب، مانع توسعه ورزش همگانی دانشگاه‌های دولتی تهران شده است (۷) که با یافته‌های تحقیق حاضر همخوانی داشت. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که عدم وجود برنامه‌های آموزشی مناسب ویژه ورزش همگانی، نبود سیستم آموزشی مناسب جهت تربیت افراد شایسته به منظور آموزش ورزش همگانی و عدم برگزاری کلاس‌های آموزشی مناسب در امر ورزش همگانی، مانع توسعه ورزش همگانی دانشگاه‌ها شده است. دانشگاه‌ها با آموزش‌های لازم در حوزه ورزش و افزایش دانش دانشجویان، می‌توانند به توسعه مشارکت در ورزش همگانی کمک شایانی کنند (۳۰). بنابراین، مسؤولان ورزش دانشگاه باید روش‌های مناسب آموزشی را برای ارتقا و توسعه ورزش طراحی و اجرا نمایند. عدم نظارت صحیح بر شاخص‌های عملکردی ورزش همگانی دانشگاه‌ها، ضعف نظام پایش مشارکت در ورزش همگانی و فقدان مراکز تعیین آمادگی جسمانی افراد، مبین چارچوب نظارتی ضعیف در ورزش دانشگاه‌های علوم پزشکی است که این مهم، ضرورت نظارت و ارزشیابی دقیق در برنامه‌های ورزش همگانی را برجسته می‌نماید. نتایج مطالعه جوادپور و رهبری نشان داد که آسیب‌های موجود در فرایند سیاست‌گذاری در ورزش همگانی کشور، شامل عواملی همچون ضعف نظارت و کنترل، ضعف در برنامه‌ریزی و اجرا و... است (۳۱). با توجه به این مسأله، تدوین شاخص‌های نظارت و ارزیابی بر عملکرد تربیت بدنی دانشگاه‌های علوم پزشکی در حوزه ورزش همگانی، بازآموزی مدیران تربیت بدنی در این زمینه و تشکیل کمیته نظارت و ارزشیابی ضروری به نظر می‌رسد.

بر اساس مدل تحقیق حاضر، الزامات قانونی و داشتن جایگاه حقوقی ورزش همگانی در دانشگاه‌های علوم پزشکی، می‌تواند به توسعه آن کمک کند. آصفی و اسدی دستچندی در پژوهش خود بیان کردند که تدوین قوانین و مقررات مناسب و لازم‌الاجرا در زمینه ورزش همگانی، می‌تواند در نهادینه شدن آن مؤثر باشد (۷). بنابراین، زمانی که قوانین دانشگاه‌های علوم پزشکی حمایت لازم از توسعه ورزش همگانی را به عمل نیاورد و ضمانت‌های اجرایی مناسب برای قوانین وجود نداشته باشد، بی‌شک امر توسعه ورزش همگانی با مشکل مواجه خواهد شد.

شرایط محیطی، شرایطی مانند فراهم‌کننده‌های بیرونی یا بسترهای زمینه‌ای بیرونی می‌باشند که راهبردها در این زمینه به صورت اجرایی ثمربخش می‌باشد. یکی از شرایط محیطی که بر توسعه ورزش همگانی دانشگاه‌های علوم پزشکی تأثیر می‌گذارد، محیط فرهنگی- اجتماعی است. فرهنگ ضعیف ورزش در جامعه و به ویژه محدودیت‌های فرهنگی زنان، می‌تواند بر میزان مشارکت حداکثری افراد جامعه تأثیر منفی داشته باشد. این یافته با نتایج مطالعه مهدی‌زاده و اندام (۱۷) همسو می‌باشد. بنابراین، تلاش برای ایجاد فرهنگ ورزش و فعالیت بدنی و از بین بردن برخی از نگرش‌های منفی نسبت به مشارکت در این گونه فعالیت‌ها، به ویژه در مورد بانوان، ضروری است.

بر پایه مدل تحقیق حاضر، می‌توان فرایند ورزش همگانی دانشگاه‌های علوم پزشکی را تحلیل کرد و به نوعی دسته‌بندی جدید دست یافت که مبتنی بر

دانشگاه‌های علوم پزشکی، منابع مادی دانشگاه می‌باشد. واضح است که ابزار و امکانات مطلوب‌تر، باعث تسهیل فرایند یاددهی و یادگیری می‌شود. استفاده از وسایل مناسب ورزشی و امکان دسترسی آسان به آن‌ها، به یادگیرندگان امکان می‌دهد تا مهارت‌های پایه را بهتر فراگیرند. علاوه بر این، امکانات و فضاهای ورزشی مناسب می‌تواند عامل مؤثری برای ایجاد انگیزه مناسب باشد (۲۴). عراقی و کاشف در مطالعه خود، کمبود امکانات را به عنوان مهم‌ترین مانع و مشکل توسعه ورزش همگانی و تفریحی معرفی کردند (۲۸) که با نتایج تحقیق حاضر مشابهت داشت. بنابراین، با توجه به اهمیت بالای وجود امکانات و زیرساخت‌ها در راستای توسعه ورزش همگانی، انتظار می‌رود مسؤولان مربوطه جهت برطرف ساختن کمبودها در منابع مادی چاره‌اندیشی کنند تا بدین ترتیب، مشارکت قشر دانشگاهی در فعالیت‌های ورزش همگانی افزایش یابد.

بر طبق مدل ارائه شده، منابع مالی دانشگاه نقش بسزایی در افزایش مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های ورزش همگانی ایفا می‌نماید. از آن‌جا که اجرای طرح‌ها و برنامه‌های ورزشی به منابع مالی نیاز دارد، این منابع می‌تواند به عنوان عامل توسعه ورزش تلقی گردد. آصفی و اسدی دستچندی در پژوهش خود نتیجه‌گیری کرد که اختصاص بودجه مناسب و کافی به ورزش همگانی، می‌تواند به نهادینه‌سازی آن در جامعه کمک کند (۷). سمیع‌نیا و همکاران با بررسی و آسیب‌شناسی ورزش همگانی کشور، پایین بودن بودجه اختصاصی به ورزش همگانی را از ضعف‌های عمده این حوزه بیان کردند (۲۹). بنابراین، می‌توان گفت چنانچه بودجه مناسب و کافی برای توسعه ورزش همگانی در دانشگاه، هم در بخش ساخت و تأسیس امکانات و تجهیزات و هم در بخش اجرای طرح‌ها و برنامه‌های ورزشی اختصاص یابد، بی‌شک شاهد پیشرفت و توسعه ورزش همگانی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور خواهیم بود.

مقوله ارتباطات، به عنوان یکی از عوامل زمینه‌ای، بر افزایش میزان مشارکت در فعالیت‌های ورزش همگانی دانشگاه تأثیرگذار بود. ضعف فن‌آوری و عملکرد ضعیف رسانه‌های دانشگاه، اهمیت مقوله ارتباطات را در مدل نمایان ساخت. بیشتر مصاحبه‌شوندگان عملکرد ضعیف رسانه‌های داخلی دانشگاه را یکی از عوامل مؤثر بر مشارکت اندک دانشجویان در فعالیت‌های ورزش همگانی برشمردند. بر این اساس، فقدان ایده‌های نوآورانه جهت ترغیب افراد، کم‌توجهی به تبلیغ برنامه‌های ورزش همگانی، ضعف عملکرد روابط عمومی مراکز دانشگاهی و سهم اندک ورزش همگانی در اخبار دانشجویی، گواه بر عملکرد بسیار ضعیف رسانه‌های داخلی در دانشگاه‌های علوم پزشکی می‌باشد. مهدی‌زاده و اندام در مطالعه خود نشان دادند که عدم اطلاع‌رسانی و تبلیغات مناسب درباره ورزش و فعالیت‌های ورزشی دانشگاه، از مهم‌ترین عوامل بازدارنده مشارکت در فعالیت‌های ورزشی بود (۱۷). شعبانی و همکاران نیز سهم اندک رسانه‌ها در ترویج ورزش همگانی را از چالش‌های مهم ورزش همگانی برشمرد (۲۷). بنابراین، انتظار می‌رود با توجه به نقش ورزش‌های تفریحی و همگانی بر سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی جامعه، تربیت بدنی دانشگاه، توجه و نگاه ویژه‌ای به اطلاع‌رسانی صحیح و به‌موقع از فعالیت‌ها و برنامه‌های ورزشی و فوق برنامه داشته باشد.

یکی دیگر از مقوله‌های شناسایی شده در مدل تحقیق، برنامه‌ریزی و نظارت می‌باشد. اغلب مصاحبه‌شوندگان اذعان داشتند که برنامه‌های عمومی تربیت بدنی دانشگاه، محدود و سازمان نیافته است و برنامه‌های آموزشی تربیت بدنی در حوزه ورزش همگانی بسیار ضعیف می‌باشد که این مهم اهمیت توجه

ورزش، به نظر می‌رسد مدل آرایه شده در تحقیق حاضر قادر است زمینه رشد و توسعه ورزش همگانی در دانشگاه‌های علوم پزشکی را فراهم آورد و مدیران ورزشی این دانشگاه را قادر می‌سازد تا با الگو گرفتن از این مدل، موقعیت خود را در فرایند توسعه ورزش همگانی به نحو مطلوبی ارزیابی کنند.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر برگرفته از رساله دکتری تخصصی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) با کد ۲۳۸۲۱۴۰۲۹۶۱۱۶۲ می‌باشد. بدین وسیله از کلیه مصاحبه شونده‌گانی که در انجام این مطالعه همکاری نمودند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

نقش نویسندگان

جواد طاهرزاده نوش آبادی، خدمات اجرایی، انتخاب و غربالگری آزمودنی‌ها، انجام مطالعه، جذب منابع مالی برای انجام مطالعه، رسول نظری، طراحی و ایده‌پردازی، خدمات اجرایی، انتخاب و غربالگری آزمودنی‌ها، انجام مطالعه، تجزیه و تحلیل داده‌ها، خدمات آماری، تنظیم دست‌نوشته، تأیید و ارسال مقاله، مسؤول پاسخگویی، جمشید همتی، انجام مطالعه را بر عهده داشتند.

منابع مالی

تحقیق حاضر مستخرج از رساله دکتری تخصصی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) می‌باشد که بدون حمایت مالی انجام گردید. دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) در جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و گزارش آن‌ها، تنظیم دست‌نوشته و تأیید نهایی مقاله برای انتشار اعمال نظر نداشته است.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

نظرات خبرگان ورزش همگانی است. توسعه برنامه‌های ورزش همگانی در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران با توجه به افزایش ظرفیت پذیرش دانشجویی می‌تواند جامعه هدف زیادی را تحت پوشش قرار دهد. بدین منظور، ضروری است که با بهره‌گیری از راهکارهای آرایه شده در مدل پژوهش حاضر، جمعیت تحت پوشش ورزش‌های همگانی و تفریحات سالم، بازی‌های بومی و محلی و ورزش‌های زورخانه‌ای و باستانی در این دانشگاه افزایش یابد. در نتیجه، توسعه و ارتقای فرهنگ ورزش همگانی می‌تواند به اوقات فراغت دانشجویان غنای بیشتری بخشد و موجبات سلامتی و نشاط آنان را نیز فراهم آورد. با رعایت مقوله‌های راهبردی مدل پژوهش، می‌توان شاهد بهبود نگرش و آگاهی، افزایش انگیزه و علاقه و افزایش نشاط و شادابی و در نهایت، افزایش جلب مشارکت در برنامه‌های ورزش همگانی و تفریحی و بهبود سطح سلامت دانشجویان در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران بود.

محدودیت‌ها

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به همکاری اندک برخی از استادان و متخصصان برای انجام مصاحبه کیفی، عدم دسترسی به آنان و محافظه‌کاری در پاسخگویی به برخی سؤالات با وجود ایجاد اطمینان به مصاحبه شونده‌گان در مورد محرمانه ماندن اشاره نمود.

پیشنهادها

پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده به طراحی و تدوین الگوی اجرایی ورزش همگانی در بین دانشجویان، شناسایی موانع ورزش همگانی با رویکرد کیفی و مطالعه تطبیقی کشورهای توسعه یافته در ارتباط با ورزش همگانی دانشجویی پرداخته شود.

نتیجه‌گیری

با توجه به تغییرات روزافزون نیازهای جامعه دانشجویی و انتظارات آنان در حوزه

References

- Pender NJ, Murdaugh CL, Parsons MA. Health promotion in nursing practice. London, UK: Pearson; 2011.
- Al-Qahtani MF. Comparison of health-promoting lifestyle behaviours between female students majoring in healthcare and non-healthcare fields in KSA. Journal of Taibah University Medical Sciences 2019; 14(6): 508-14.
- World Health Organization. The second decade: Improving adolescent health and development. Geneva, Switzerland: WHO; 2001.
- AlBuhairan FS, Tamim H, Al Dubayee M, AlDhukair S, Al Shehri S, Tamimi W, et al. Time for an adolescent health surveillance system in Saudi Arabia: Findings from "Jeeluna". J Adolesc Health 2015; 57(3): 263-9.
- Chouhan S. Analysing health promoting life styles of medical students in Bhopal, Madhya Pradesh, India by HPLP-II. Int J Community Med Public Health 2017; 4(1): 195-9.
- Kidokoro T, Kohmura Y, Fuku N, Someya Y, Suzuki K. Secular trends in the grip strength and body mass index of sport university students between 1973 and 2016: J-Fit+ study. J Exerc Sci Fit 2020; 18(1): 21-30.
- Asefi AA, Asadi Dastjerdi h. An investigating of developmental barriers of sport for all in state universities of tehran city and presenting developing strategies. Journal of Sport Management 2017; 8(6): 823-44. [In Persian].
- Farzad G, Memarzadeh MS, Alavi s. Determining the contribution and role of the executive organizations in development of community sport. Applied Research in Sport Management 2019; 8(1): 11-32. [In Persian].
- Goudarzi M, Eslami A, Alidousti A. Identifying factors affecting the development of sport for all via the Islamic Republic of Iran broadcasting. Applied Research of Sport Management 2016; 4(3): 11-27. [In Persian].
- Shateri R, Mirdehghan A. Effective Factors and Obstacles On the Sport Development Place in Students' Lifestyle. Iranian Journal of the Knowledge Studies in the Islamic University 2019; 23(79): 229-46. [In Persian].

11. Tofighi A, Babaei S, Elooon Kashkuli F, Babaei R. The relationship between the amount of physical activity and general health in Urmia Medical University students. *J Urmia Nurs Midwifery Fac* 2014; 12(3):166-72. [In Persian].
12. Azizi B, Jalali M, Khabiri M. A survey of the attitudes of students living in University of Tehran dormitories towards sport for all. *Sport Management* 2011; 8(8): 75-91. [In Persian].
13. Hoseini SE, Poor Kiani M, Jami Alahmadi A, Afroozeh A. Determine affecting factors on increasing students' physical activity participation. *Research on Educational Sport* 2017; 5(12): 97-114. [In Persian].
14. Bahrami S, Molakhili H, Baghbani F, Ashrafi Rizi H, Mojiri S. Relationship between non-school study and mental health of students of Isfahan University of Medical Sciences. *Iran J Med Educ* 2012; 11(9): 1241-7. [In Persian].
15. Adham D, Salem Safi P, Amiri M, Dadkhah B, Mohammadi M, Mozaffari N, et al. The survey of mental health status in Ardabil University of Medical Sciences students in 2007-2008. *J Ardabil Univ Med Sci* 2008; 8(3): 229-34. [In Persian].
16. Rafiei M, Mosavipour S, Aghanajafi M. Happiness, mental health, and their relationship among the students at Arak University of Medical Sciences in 2010. *J Arak Uni Med Sci*. 2012; 15(3): 15-25. [In Persian].
17. Mehdizadeh R, Andam R. Developing strategies of "Sport for All" in Iran Universities. *Sport Management Review* 2014; 6(22): 15-38.
18. Naim Z, Anwar K, Rahman A, Zuliani N. Physical inactivity among medical and non-medical students: A cross sectional study. *International Journal of Public Health and Clinical Sciences* 2016; 3(5): 48-58.
19. Ansari T, Alghamdi T, Alzahrani M, Alfahid F, Sami W, Aldahash BA, et al. Risky health behaviors among students in Majmaah University, Kingdom of Saudi Arabia. *J Family Community Med* 2016; 23(3): 133-9.
20. Mohammadpour A. Qualitative data analysis: Models and procedures. *Iranian Journal of Anthropology* 2009; 2(10): 127-60. [In Persian].
21. Danaeifard H, Emami SM. Strategies of qualitative research: a reflection on grounded theory. *Strategic Management Thought* 2007; 1(2): 69-97. [In Persian].
22. Corbin J, Strauss A. Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications; 2014.
23. Glaser BG. The grounded theory perspective III: Theoretical coding. Mill Valley, CA: Sociology Press; 2005.
24. Pourranjbar M, Khodadadi MR, Ghorbanzadeh B, Alamikoshki M. The correlation facilitating and inhibiting factors on participation in sports activities of female students in Kerman University of Medical Sciences. *J Health Promot Manag* 2016; 5(3): 60-8. [In Persian].
25. Hefzolllesan M, Yadollahzadeh R. Determination of factors influencing the behavioral level of sport for all development. *Sport Management Review* 2018; 9(46): 51-68. [In Persian].
26. Mohammad E, Marjan S, Mojtaba A, Hashem K. Designing the model of sport for all in Iran. *Sport Management Review* 2015; 6(27): 87-108. [In Persian].
27. Shabani A, Ghafouri F, Honari H. A Study on policies and strategies of sport for all in comprehensive sport plan of Iran. *Sport Management Review* 2015; 6(27): 15-30. [In Persian].
28. Araghi M, Kashef M. Challenges and strategies facing the development of sport for all in Iran. *Journal of Sport Management* 2015; 6(4): 643-55. [In Persian].
29. Sameenia M, Paymanizad H, Javadipour M. The Pathology of strategic of sport for all in Iran and provide development solutions based on SWOT model. *Sport Management Studies* 2013; 5(20): 221-8. [In Persian].
30. Boroujeny I, Ghorbani M, Kouzechian H, Ehsani M. Identification of the development of the culture of sport for all in Iran. *Journal of Sport Management* 2018; 10(4): 723-38. [In Persian].
31. Javadipour M, Rahbari S. Pathology of the policy-making process in sport for all in Iran. *Ann Appl Sport Sci* 2018; 6(3): 61-72.

Presentation of “Sport for All” Model at Iranian Universities of Medical Sciences: A Qualitative Study

Javad Taherzadeh- Nooshabadi¹, Rasool Nazari², Jamshid Hemati³

Original Article

Abstract

Introduction: The stressors of the studentship may negatively change the health and quality of life (QOL) of students. Therefore, it is important to pay attention to the stressors and their consequences as well as to adopt appropriate strategies for improving them. Access to public sport facilities, as an imperative factor in students' leisure time, plays an essential role in their physical and mental health that ultimately improves their QOL. The purpose of this study is to present the model of “sport for all” for Iranian students of universities of medical sciences.

Materials and Methods: This study was carried out based on the systematic grounded theory. The study participants were sports management experts, sports pioneers and faculty members who were included through purposive snowballing sampling method for semi-structured interviews. The interviews continued until theoretical saturation. At the same time as the data were collected, analysis was performed using the Strauss and Corbin method. The validity of the findings was determined by member matching methods, peer review, and experimental interviews.

Results: The results indicated 450 initial conceptual propositions with 14 categories and 41 concepts in the form of six dimensions of the paradigmatic model. The model included causal factors, main phenomenon, strategy, underlying features, environmental conditions, and outcomes with respectively 1, 1, 2, 5, 4, and 1 categories that constructed the paradigm of “sport for all” model for Iranian students of universities of medical sciences.

Conclusion: Improving attitude and awareness, motivation, interest, and increased vitality and joy leads to the increased participation of student in the “sport for all” activities and improve the health and wellbeing among them.

Keywords: Data grounded theory; Student; Health; Quality of life; Public sport

Citation: Taherzadeh- Nooshabadi J, Nazari R, Hemati J. **Presentation of “Sport for All” Model at Iranian Universities of Medical Sciences: A Qualitative Study.** J Res Rehabil Sci 2020; 16: 59-66.

Received date: 04.02.2020

Accept date: 14.04.2020

Published: 04.05.2020

1- PhD Student in Sports Management, School of Physical Education and Sport Sciences, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

2- Associate Professor, School of Physical Education and Sport Sciences, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

3- Assistant Professor, School of Physical Education and Sport Sciences, Behbahan Branch, Islamic Azad University, Behbahan, Iran

Corresponding Author: Rasool Nazari; Associate Professor, School of Physical Education and Sport Sciences, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran; Email: nazarirasool@yahoo.com